

60

ЧЕРКАЩИНА

В КОНТЕКСТІ
ІСТОРІЇ УКРАЇНИ

ЧЕРКАСЬКА ОБЛАСНА РАДА
ЧЕРКАСЬКА ОБЛАСНА ДЕРЖАВНА АДМІНІСТРАЦІЯ
ЧЕРКАСЬКА ОБЛАСНА ОРГАНІЗАЦІЯ
ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ СПІЛКИ КРАЄЗНАВЦІВ
ЧЕРКАСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ БОГДАНА ХМЕЛЬНИЦЬКОГО
ЧЕРКАСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ТЕХНОЛОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ЧЕРКАСЬКИЙ ІНСТИТУТ ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ОСВІТИ
ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ

ЧЕРКАЩИНА В КОНТЕКСТІ ІСТОРІЇ УКРАЇНИ

Матеріали

Другої науково-краєзнавчої конференції Черкащини
(до 60-річчя Перемоги у Великій Вітчизняній війні 1941—1945 рр.)

Черкаси
"Ваш Дім"
2005

УДК - 94 (477.46)
ББК - 63.3 (4 УКР-4 ЧЕК)
Ч48

Відповідальний редактор:

В.М. Мельниченко – голова правління Черкаської обласної організації Всеукраїнської спілки краєзнавців, кандидат історичних наук, доцент кафедри історії України Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького.

Редакційна колегія:

В.М. Лазуренко – кандидат історичних наук, заступник голови правління Черкаської обласної організації Всеукраїнської спілки краєзнавців, доцент кафедри історії України Черкаського державного технологічного університету (заступник відповідального редактора);

М.І. Борщ – науковий співробітник Черкаського обласного краєзнавчого музею, заступник голови правління Черкаської обласної організації Всеукраїнської спілки краєзнавців (відповідальний секретар);

А.Г. Морозов – доктор історичних наук, професор;

О.Г. Перехрест – кандидат історичних наук, доцент;

Г.М. Голиш – кандидат історичних наук, доцент.

Ч48 **ЧЕРКАЩИНА В КОНТЕКСТІ ІСТОРІЇ УКРАЇНИ.** Матеріали Другої науково-краєзнавчої конференції Черкащини, присвяченої 60-річчю Перемоги у Великій Вітчизняній війні 1941-1945 рр. – Черкаси: "Ваш Дім", видавець ПП Дикий О.О., 2005. - 476 с.

ISBN 966-8751-09-4

Пропонованій увазі читачів збірник науково-краєзнавчих праць складають матеріали Другої науково-краєзнавчої конференції Черкащини, присвяченої 60-річчю Перемоги у Великій Вітчизняній війні 1941-1945 рр., яка відбулася 7 квітня 2005 р. у місті Черкаси. У збірнику висвітлюються різні аспекти та окремі події періоду Великої Вітчизняної війни 1941-1945 рр. на території Черкащини.

Розрахований на науковців, викладача, вчителів, краєзнавців, аспірантів, студентів, учнів, усіх, хто цікавиться минулим свого рідного краю.

Матеріали збірника подаються у авторській редакції. Висловлені авторами думки не обов'язково співпадають з позицією редколегії.

Видання матеріалів конференції здійснене за сприяння Черкаської обласної ради, обласної державної адміністрації і управління у справах преси та інформації обласної державної адміністрації, за що редакції висловлює їм щирою вдячність.

© Черкаська обласна рада, 2005

© Черкаська обласна державна адміністрація, 2005

© Черкаський національний університет

ім. Б. Хмельницького, 2005

© Черкаська обласна організація Всеукраїнської

спілки краєзнавців, 2005

© Черкаський державний технологічний університет, 2005

© Черкаський інститут історичної науки Черкаського

національного університету, 2005

ISBN 966-8751-09-4

ЗМІСТ

Друга наукова-краєзнавча конференція Черкащини.	4
Звернення учасників Другої науково-краєзнавчої конференції Черкащини, присвяченої 60-річчю Перемоги у Великій Вітчизняній війні 1941–1945 рр.	6
Капралов Г.І. Знати і шанувати свою історію.	8
Лисенко О.Є. Методологічні аспекти дослідження історії Другої світової війни.	10
Морозов А.Г. Актуальні проблеми вивчення історії Великої Вітчизняної війни.	23
Мельниченко В.М. Черкащина періоду Великої Вітчизняної війни 1941–1945 рр. в сучасних історико-краєзнавчих дослідженнях.	34
Перехрест О.Г. Соціально-економічні наслідки Великої Вітчизняної війни 1941–1945 рр. для українського села	41
Голиш Г. М. Трагедія неповнолітніх жителів Черкаського краю в умовах нациського окупаційного режиму 1941–1944 рр.	51

БОЙОВІ ДІЇ НА ТЕРИТОРІЇ СУЧАСНОЇ ЧЕРКАСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Загоріна Р.К. Оборона Черкас в серпні 1941 року.	61
Страшевич В.Б. Участь Дніпровського загону Пінської військової флотилії в оборонних боях липня-вересня 1941 року.	68
Спіріна Т.М. Основні операції та бойові дії на території Черкащини в роки Великої Вітчизняної війни.	79
Домаш Л.Д. Роль 373-ї стрілецької дивізії у визволенні території Чорнобаївщини від гітлерівців у 1943 році.	84
Загоріна Р.К., Мельниченко В.М. Героїзм і трагедія Дніпровського десанту.	89
Почепцов В.Ф. Свидівецький плацдарм.	95
Страшевич В.Б. Чотири штурми Черкас (1943 р.).	100
Перепелиця А.І. З історії визволення села Вершавці Чигиринського району в грудні 1943 року.	108
Танцюра А.І. Бої за місто Смілу і Смілянський район.	113
Сірик С.В. Корсунь-Шевченківська битва.	118
Гарбузова Л.Д. Уманська оборонна операція.	122

Качалаба П.В. Таємниці танкової битви.	127
Овсієнко Л.Г. Бомбардувальна авіація Червоної Армії в Корсунь-Шевченківській операції	135
Іваненко Л.М. Мобілізація до Червоної Армії під час Корсунь-Шевченковської операції та втрати новобранців	140
Залевська Л.О. Переможна зима Смілянщини 1944 року.	145
Осипчук В.С. Умансько-Ботошанська операція та звільнення Умані.	150
Сокирська В.В. Тема Великої Вітчизняної війни в дослідженнях Г.Ю. Храбана.	154
Джолос С.В. Мотиви військових злочинів нацистів.	160

ПАРТИЗАНСЬКИЙ І ПІДПІЛЬНИЙ РУХ ТА ІНШІ ФОРМИ ОПОРУ ОКУПАНТАМ

Нікіфоров В.І. Маловідомі сторінки з історії Смілянського молодіжного підпілля 1942 року.	166
Абашіна Л.О. Діяльність підпільно-диверсійних груп в Чигирині у роки Великої Вітчизняної війни.	168
Таран В.А. Партизанськими стежками Смілянщини (факти з біографії та бойовий шлях Михайла Данильченка).	171
Кукса Н.В. Суботівське комсомольсько-молодіжне підпілля.	181
Золотоверха О.І. Холоднорський партизанський загін ім. Сталіна.	186
Жигало Т.В. Партизанський та підпільний рух на території села Жовнино.	190
Дорошенко Т.Є. Партизанський і підпільний рух на Канівщині в період Великої Вітчизняної війни.	192
Коханчук В.М. Партизанський і підпільний рух на Канівщині.	197
Жук П.П. Рух опору на Черкащині (1941–1944 рр.).	202
Дорощ В.І. Рух опору на території Золотоніщини в роки Великої Вітчизняної війни.	209
Лазуренко В.М. Участь населення Чигиринщини у боротьбі з німецько-фашистськими окупантами.	216
Тесля Ю.В. Рух опору в Черкаському районі в роки німецько-фашистської окупації.	227
Ветров О.В. Тясминський прорив.	235

НАЦИСТСЬКИЙ ОКУПАЦІЙНИЙ РЕЖИМ ТА ЖИТТЯ КРАЮ У ВОЄННИЙ ЧАС

Клименко Т.А. Архівні джерела до вивчення історії Черкащини період у Великої Вітчизняної війни: документи окупаційного режиму.	244
Танана Р.В. Музей Кобзаря у Каневі в роки фашистської окупації.	258
Шамрай О.Г. Економічні збитки нанесені німецько-фашистськими окупантами на території Кам'янського району.	264
Ярмош Т.В. Канівщина під час фашистської окупації.	268
Шевчук В.В. Особливості господарства Черкащини в часи німецько-фашистської окупації.	271
Масненко В.В., Кулаківська О.В. Черкаський педагогічний інститут у період окупації 1941–1943 рр.	282
Коваленко І.В. Доля оstarбайтерів Чорнобаївського району	288
Присяжнюк Ю.П. Колізії у взаємних українських селян з нациською окупаційною владою в роки Другої Світової війни (на матеріалах Черкащини).	293
Щербина М.М. Черкаська "Просвіта" в роки нацистської окупації.	298
Абашіна Л.О. Чигирин в роки окупації.	302
Нагорна Н.В. Окупаційний режим в місті Умані.	306
Шостік О.І. Окупаційний режим на сторінках щоденника юнака з села Ліпляве (1942-1943 рр.).	310
Гончаренко О.М. Нацистська політика щодо євреїв Черкащини.	316
Перехрест І.В. Медико-санітарні наслідки війни та окупації для Черкас та їх подолання (1943-1945 рр.).	327
Голиш Л.Г. Функціонування спеціальних установ для постраждалих неповнолітніх громадян Черкащини в період відбудови (1943-1950 рр.).	330
Чиж М.М. Робота правоохоронних органів на Черкащині після звільнення території від німецько-фашистських окупантів.	340

**ГЕРОЇ ВІЙНИ – ЧЕРКАЩАНИ. УВІЧНЕННЯ ПОДІЙ
ВЕЛИКОЇ ВІТЧИЗНЯНОЇ ВІЙНИ 1941–1945 рр.**

- Бушин М.І., Загоріна Р.К.** Увічнення подій Великої Вітчизняної війни 1941–1945 рр. на Черкащині. 348
- Лазуренко В.М., Вовкотруб Ю.М.** Уродженці Черкащини – видатні постаті Великої Вітчизняної війни 1941–1945 рр. 353
- Мащенко І.Ю.** Штрихи до історичного портрета генерала К.М. Дерев'янка. 368
- Вовкотруб Ю.М.** Видатний полководець Великої Вітчизняної війни І.Д. Черняхівський. 372
- Демчук М.Г.** Уродженці Села Боярки – Герої Радянського Союзу. 383
- Борщ М.І.** Митці Черкащини у роки Великої Вітчизняної війни . . 387
- Вихристюк А.Л.** Пером та багнетом: імена поетів та письменників, пов'язаних з Уманщиною. 393
- Єрмілов Є.П.** Парад Перемоги і черкащани – його учасники. . 397
- Челурна І.В.** Увічнення подій Великої Вітчизняної війни у пам'ятках Чигиринщини. 403
- Шуйська Л.Д.** Увічнення подій Великої Вітчизняної війни 1941–1945 рр. в м. Умань. 409
- Бахмут А.І.** Корсунь-Шевченківський меморіальний комплекс. 413
- Мельниченко О.В.** Музей історії Корсунь-Шевченківської битви – центр патріотичного виховання. 417
- Шамара С.О., Дубовий О.М.** Проблеми охорони і реставрації пам'яток Великої Вітчизняної війни на Черкащині. 422
- Волошенко І.І.** Про результати досліджень подій Великої Вітчизняної війни краєзнавців Монастирищенського району. 432
- Авраменко В.П.** Війна у записах книги вражень на Тарасовій горі. 443
- Мицик В.Ф.** Сутність війни у народних піснях. 450
- Ткаченко М.І.** Використання краєзнавчого матеріалу при вивченні теми Великої Вітчизняної війни. 463
- Кукса О.О., Федорова Т.М.** Говорять вулиці Черкас. 467